

diktována i požadavky mravnosti i veřejného řádu, takže, kdyby tu skutečně byl případ, že rozhodce Dr. Sch. byl by býval soudcem ve vlastní věci, byla by smlouva rozhodčí podle § 879 obč. zák. nicotnou, přičic se dobrým mravům, což by dalo důvod k bezúčinnosti rozhodčího výroku podle § 595 čís. 1 c. ř. s., a přičila by se též veřejnému řádu, t. j. předpisu § 95 úst. list., podle něhož moc soudcovská vykonává se soudy, a to buď řádnými neb mimořádnými neb rozhodčími (ale ne stranami samými) a tudíž zákonu, což § 879 obč. zák. rovněž nicotností stíhá a § 595 čís. 1 c. ř. s. tudíž bezúčinností rozhodčího výroku. Avšak Dr. Sch. stranou nebyl, neboť, aby byl, byl by musil býti podmětem právního poměru, jenž byl předmětem rozhodčího sporu, tímto podmětem však nebyl on, nýbrž spořitelna, jejímž byl jen funkcionářem nejsa podmětem neb spolupodmětem jmění tohoto ústavu. Ale, vylučuje-li § 20 čís. 1 j. n. stranu z úkonů soudce, myslí tím stranu v pravém slova smyslu, podmět sporného poměru, práva neb povinnosti, nikoli jejího representanta, zástupce, funkcionáře neb úředníka, pročez již shora ad I. přesně vytčeno a vyloženo, že ten, kdo bude formálně slyšen k důkazu jako strana, t. j. bude v procesuálním smyslu pokládán za stranu, není jí ještě ve smyslu hmotném, jak ji myslí § 1 c. ř. s. a i § 20 čís. 1 j. n. Kdyby řádný soudce byl takovým členem ředitelstva spořitelny, nebylo by to důvodem podle § 20 čís. 1 (§ 19 čís. 1) j. n. z úřadu soudce ho vylučujícím, nýbrž jen důvodem, který by opodstatňoval obavu z jeho podjatosti podle § 19 čís. 2 j. n. Má tu tedy místo předpis § 586 druhý odstavec c. ř. s., podle něhož žalobci nebyli oprávněni Dra Sch.-a odmítnouti, ježto již při jeho zřízení o důvodu jeho podjatosti věděli, nebyli tedy od původu oprávněni, žalobu o bezúčinnost z toho důvodu podávati, a na lhůtu § 596 čís. 3 c. ř. s. už ani nedojde, ač by se i touto cestou k neoprávněnosti jejich nároku dospělo.

Čís. 9238.

Předpis § 418, poslední věta, obč. zák. není obmezen na stavbu budovy, nýbrž lze ho použít i na stavbu silnice.

Silniční konkurence ve Slezsku (zákon ze dne 13. července 1898, čís. 33 z. zák. pro Slezsko) jest podmětem práv a závazků ve věcech silniční stavby. Činití smlouvy za konkurenci může jen okresní silniční výbor, nikoliv o své újmě jeho předseda.

»Obcemi« ve smyslu § 21 obč. zák. jest rozuměti nejen obce v technickém slova smyslu, nýbrž všechny korporace veřejnoprávní, tedy i silniční výbory.

Ohledně obcí atd. jest obdobně použítí § 865 obč. zák. O t. zv. smlouvě kulhavé lze tu mluvit jen, pokud smlouva na straně obce atd. potřebuje vyššího schválení (při silničních výborech schválení zemského výboru), nikoliv však, když obec atd. řádnou podle předpisů pro ni o tom daných závaznou smlouvu neuzavřela, protože orgán, který jest k tomu povolán, se ještě s věcí nezabýval a prohlášení neučinil; taková smlouva jest prostě ničí.

(Rozh. ze dne 4. října 1929, Rv II 270/28.)

Žalobkyně byla se svým manželem spoluvlastnicí pozemků ve Slezsku. na nichž byla vybudována okresní silnice. V žalobě, již se domáhala na silniční konkurenci pro okres S. úplaty za části pozemků, na nichž byla vybudována silnice, tvrdila žalobkyně, že žalovaná vybuďovala silnici na částech jejích pozemků zcela svévolně, aniž si vyžádala její souhlas. Žalovaná namítla najmě nedostatek pasivního oprávnění ke sporu, ježto silniční konkurence pro okres S. neexistuje a, i kdyby existovala, nemohla by býti právníckou osobou, ježto zřizování a udržování okresních silnic podléhá ve Slezsku okresním silničním správním komisím. Ve věci samé namítla, že mezi manželem žalobkyně a zástupcem silničního výboru v S. byla sjednána úmluva, podle které manžel žalobkyně slíbil postoupiti ke stavbě silnice bezplatně potřebné části svých pozemků. **O b a n i ž š í s o u d y** žalobu zamítly.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvému soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

D ů v o d y:

Nelze tak snadno pozbyti práv, jak jich rozsudky nižších stolic žalobkyni zbavují. Jest si především uvědomiti, že jde o případ poslední věty § 418 obč. zák., podle něhož, když vlastník pozemku věděl, že někdo si na něm staví, a nezakázal ihned toto dílo, může, byl-li stavitel bezelstný, t. j. měl za to, že staví právem, žádati na něm jen obecnou cenu pozemku. Nejde sice zrovna o stavbu v technickém smyslu, t. j. o budovu (§§ 417, 419 tamže), ale přece o stavbu v širším smyslu, o stavbu silnice, a není příčiny, by se předpis rozuměl jen v úzkém smyslu slova »budova«, nýbrž jest jej vyložiti extensivně na stavbu všelikého díla svou povahou budově potud se rovnajícího, že při něm zrovna tak jako při ní hospodářský zájem toho vyžaduje, by nebylo zrušeno, ježto bylo příliš nákladné, a že s druhé strany zase není bez značné hospodářské ztráty možno prostě je přenést jinam. V tom obém se však silnice budově na jisto vyrovnává. Je-li tomu tak a jde o zaplacení ceny z důvodu § 418, nejde o náhradu škody ve smyslu § 1489 obč. zák. a nemá proto kratší promlčecí lhůta tohoto § průchodu. Nižší stolice nepřiznaly žalobkyni žádanou náhradu za její polovici pozemku, která vlastně měla býti ve smyslu § 11 zákona ze dne 13. července 1898, čís. 33 z. zák. pro Slezsko, jenž se týče zřizování neerárních silnic, vyvlastněna, poněvadž prý dne 10. května 1926 při komisionálním jednání o umístění kříže u silnice, o niž jde, tuto svou polovici pozemku žalované konkurenci postoupila, že příslušné jednání mělo, jak zjišťují, v podstatě ten průběh, že prohlásila, že by konkurenci pozemek ten už nechala, kdyby si mohla aspoň tu trávu z příkopu bráti, aniž by musila cestaři za ni platiti (100 Kč), načež předseda silniční správní komise M. že odvětil, že tu trávu si bráti může, načež podle svědka B-a že ona řekla »tak to uděláme, ale dejte mi to písemně (abych se nemusila s cestařem hádat)«, nebo podle svědka S-a že naopak M. hned nato, když projevil souhlas, by si trávu brala, doložil »ale my vám to dáme písemně« — zkrátka tedy,

že buď žalobkyně písemnost žádala nebo předseda ji sám slíbil. Avšak podle § 25 cit. siln. zákona může za konkurenci, která se podle § 12 až 17 téhož zákona musí považovati za podmět práv a závazků ve věcech silniční stavby a tudíž za právní osobnost schopnou státi k soudu (§ 1 c. ř. s.), činiti smlouvy jen okresní silniční výbor, nikoli o své újmě jeho předseda, neboť právě jen výbor je podle § 25 orgánem usnášejícím se, kdežto jeho předseda jest podle § 26 jen orgánem výkonným, takže podle toho ke vzniku smlouvy by bylo třeba, by buď výbor se usnesl, že a jakého obsahu smlouva se má uzavřítí, načež předseda by ji s druhou stranou uzavřel tak, jak byla výborem usnesena, nebo, kdyby ji předseda uzavřel bez předchozího usnesení výboru, by ji výbor potom dodatečně schválil, anebo konečně, by výbor dal předsedovi plnou moc smlouvu uzavřítí za podmínek, jež předseda uzná za vhodné. Ale nic takového ani tvrzeno nebylo, neřku-li prokázáno. Tuto závadu cítil patrně hned prvý soud, neboť se s ní hledí vypořádati, což učinil tím, že praví, že není popřeno, že předseda M. byl oprávněn žalovanou konkurenci řečenou úmluvou zavázati. Avšak žalobkyně nepotřebovala vůbec popírati oprávnění předsedy za konkurenci smlouvu učiniti, nýbrž když žalovaná konkurence proti její žalobě o zaplacení ceny za zabraný pozemek namítla onu postupní úmluvu, bylo její věci, žalované konkurence, a tudíž soudu, chtěl-li žalobu zamítnouti, by žalobkyni dokázali platnou úmluvu, tedy, ježto k platnosti náleží, by konkurence byla zastoupena orgánem k uzavření smlouvy oprávněným, i tuto oprávněnost. Zvláštního popření však bylo potřebí tím méně, ana žalobkyně výslovně tomu odpírala, že jednání při komisi vůbec je smlouvou a že z něho pro ni vznikl závazek. Odvolací soud uznává sice, že předseda nemohl smlouvu uzavřítí, nýbrž že k tomu bylo třeba usnesení komise (= výboru), avšak tomu že bylo vyhověno, neboť prý žalovaná konkurence tvrdila v žalobní odpovědi, že zástupcové komise vyslovili souhlas s tím, že žalobkyně se svým manželem jest povinna platiti za užívání trávy uznávací poplatek, čímž prý vyjádřili, že usnášející se orgán k tomu svolil, a žalobkyně že toto tvrzení nepopřela. Ale v tom už na první pohled je ta očividná vada, že nezáleží na tom, zda zástupci komise (výboru) při onom jednání ohledně kříže vyjádřili, že usnášející se orgán (výbor) k tomu, k úmluvě o postup pozemku za trávu svolil, neboť toto vyjádření mohlo býti také pouhým tvrzením, jež nemuselo býti pravdivé, nýbrž na tom, zda výbor vskutku usnesení takové učinil, a to mělo býti tvrzeno a dokázáno, ale o to se nepokusila ani žalovaná konkurence ani soud. Mimo to však vypadá věc podle obsahu spisů jinak. Žalovaná totiž tvrdila, že při jednání o kříž žalobkyně v přítomnosti předsedy M-a a B-a, jenž byl členem výboru, prohlásila, že souhlasí s odstoupením pozemku, a žádala s manželem svým jen, by jim byla přenechána tráva z příkopu, a této žádosti že zástupci okresní silniční komise vyhověli s tím, že žalobkyně a její manžel jsou povinni platiti za užívání trávy uznávací poplatek. Očividně se to tedy vztahuje na ony dva zástupce při komisi na kříž přítomné, totiž M. a B., ti že tehdaž při jednání o kříž se tak pronesli, avšak naprosto to nemá smysl tvrzení, že okresní silniční vý-

bor učinil usnesení, jak to chápe mylně odvolací soud. Při komisi o kříž vůbec se usnesení výboru státi nemohlo, protože výbor nebyl vůbec svolán a nebyl svolán zvláště na ono místo u polního příkopu a nebyl svolán k jednání o té věci, jež je předmětem žaloby, nýbrž šlo o komisi vyslanou k vyšetření věci ohledně kříže. Tento důvod odvolacího soudu rozpadá se tedy v niveč. Stejně pochybené jest, když odvolací soud dále praví, že, přiznal-li předseda M. žalobkyni za pozemek trávu, není vyloučeno, že k tomu třeba usnesením správní komise zmocněn byl, a, nepopřela-li to žalobkyně, že její mlčení pokládati jest dle § 267 c. ř. s. za uznání (chce patrně říci doznání) a její popření v odvolacím řízení za nepřípustnou novotu (§ 482 c. ř. s.). Podle toho by byla žalobkyně musila už v první stolici předvídati, že odvolací soud vysloví domněnku, že není vyloučeno, že předseda »třeba« usnesením výboru k tomu zmocněn byl, a byla by tuto domněnku, toto nikým netvrzené zmocnění musila popírati. Ale jen zákon může stanoviti domněnky, ne však soud, soud musí míti pro každou skutečnost tvrzení strany a důkaz. Mimo to pro tuto domněnku pranic nespovědí, je nezaložená. Praví-li posléze odvolací soud, že tento, jak dí, »předpoklad« jest potvrzen i prohlášením procesního zástupce žalované konkurence, že je ochotna zaslati žalobkyni písemné prohlášení o používání trávy, jak to dne 10. května 1926 ujednáno, je i to beze všeho významu, neboť ani tu se netvrdí, že výbor příslušné usnesení už učinil a kdy, nýbrž nejvýše, že snad by ochoten byl je učiniti, což ovšem nebylo by závazné, neboť i takovou ochotu mohl by vysloviti výbor zase jen usnesením, a donucovati výbor, by jisté usnesení učinil, vůbec nelze a sluší tedy vždy vyčkati, až zdali je učiní. Jednání u komise ohledně kříže nepředstavuje tedy žádnou hotovou platnou a závaznou smlouvu, jak tomu nižší stolice chtějí, nýbrž nejvýše vyslovena jí ochota takovou smlouvu teprve uzavříti, při čemž ochotu tu za žalovanou konkurenci vyjádřil jen předseda, nikoliv výbor, jehož usnesení by tu býti musilo, i kdyby bylo šlo jen o závaznou úmluvu předběžnou podle § 936 obč. zák. aneb o smlouvu s výhradou písemného sepsání podle § 882 obč. zák., čímž tyto obě otázky, jež též zaměstnávaly strany i nižší soudy, jsou úplně vyřízeny. Ale namanuje se sama sebou jiná, a to velmi vážná otázka, která nižšími soudy i stranami zůstala nepovšimnuta: když úmluvu se žalovanou sjednal předseda, není-li tu t. zv. jednání kulhavé, a nemá-li tu průchod obdoba § 865 obč. zák. § tento stanoví, že, jde-li na jedné straně o osobu nespovědnou, takže smlouva má potřebí schválení (zákonného zástupce) poručenského neb opatrovnického soudu, jest druhá strana, dokud o schválení nerozhodnuto, na smlouvu vázána a nemůže od ní ustoupiti, nýbrž jen žádati za určení přiměřené lhůty ke schválení. Předpis mluví sice jen o osobách nespovědných, avšak obdobné jeho užití mohlo by se jeviti na snadě tím spíše, an zákon v § 21 mezi osobami pod t. zv. zvláštní ochranou zákona uvádí vedle osob nespovědných i »obce«, pod kterýmž výrazem rozuměti jest nejen obce v technickém smyslu, nýbrž všecky korporace veřejnoprávní, zřízené k obstarávání zájmů veřejných (veřejné správy), pokud ovšem působnost jejich podléhá dozoru a schvá-

lení vyšších správních míst, tedy nejen obce politické, po případě osadní, nýbrž i obce církevní, a nejen obce v technickém smyslu, nýbrž i okresy, po případě v tom kterém zřeteli i země, dále právě na Moravě a ve Slezsku i silniční korporace, zastoupené t. zv. silničními výbory. § 867 obč. zák. odkazuje ve příčině toho, čeho k platnosti smluv s »obcemi« takovými třeba, na příslušné politické předpisy, tedy na obecní zřízení, zákon o okresních zastupitelstvech (v Čechách), o ochraně církevního jmění a zákony o silničních výborech, k nimž patří i shora citovaný, jež ovšem nějakého § 865 obč. zák. podobného předpisu neobsahují, ale tím není věc vyřízena, nýbrž právě proto nastává otázka obdoby § 865, když zákon mluví o »obcích« pravidelně v souvislosti s osobami nesvéprávnými, jak právě už § 21 a pak §§ 865 a 867 obč. zák. dokazují. § 867 sám odkazuje na §§ 27 a 290 obč. zák. § 27 praví, že o tom pokud obce jsou ohledně práv svých postaveny pod zvláštní péči veřejné správy, jest v politických zákonech ustanoveno, a na tyto zákony odkazuje také § 290. V tomto postavení obcí »pod zvláštní péči veřejné správy« záleží právě jich postavení pod zvláštní ochranu zákona, o níž § 21 mluví, ale tato zvláštní péče veřejné správy o ně se jeví podle oněch politických zákonů, na něž se v příčině jich odkazuje, jako péče vyšších, nadřazených správních mocí, tedy úřadů, jež tuto moc vykonávají, zkrátka jako péče nadřazených úřadů, jichž doзору a schválení úkony obcí podléhají, takže jen potud tu možno mluvit o smlouvě kulhavé (negotium claudicans), pokud smlouva na straně obce vyššího schválení na př. u obce nejnižšího řádu schválení okresním výborem nebo zastupitelstvem, nebo u okresu schválení zemským výborem neb zastupitelstvem, neb u církevních obcí státním úřadem a vyšším církevním úřadem má potřebí. Pokud jde tedy o silniční konkurence, nastal by případ smlouvy kulhavé, kdyby šlo o smlouvy spadající pod předpisy § 32 zákona čís. 33/1898 z. zák. pro Slezsko, k nimž se tam vyžaduje schválení zemského výboru, nikoli však nemůže o takové kulhavosti býti řeči, když »obec« sama, zde tedy konkurence silniční, žádnou podle předpisů pro ni o tom daných závaznou smlouvu neuzavřela, protože orgán, který k tomu jest povolán, zde silniční okresní výbor, vůbec ještě se s věcí nezabýval, a žádného prohlášení neučinil, nýbrž taková, ani obcí samou platně ještě neuzavřená smlouva jest prostě ničí, žádnou, neexistující, a nelze z ní vyvozovati práva a povinnosti ani pro ni ani pro druhou stranu. Musí tedy žalovaná konkurence podle § 418 poslední věta obč. zák. nahraditi žalobkyni obecnou cenu zabrané stavbou půdy, ale poněvadž ani ohledně výměry této půdy a vůbec obecné ceny nebylo nic vyšetřeno a zjištěno, bylo tak rozhodnouti, jak se stalo.

Čís. 9239.

Otázka, zda vady, jež jsou důvodem správy, jsou takové, že znemožňují, by bylo věci řádně užíváno, jest otázkou právní, kterou náleží řešiti soudu, nikoliv znalcům, svědkům nebo stranám.